

KANUKOLAINAMAKUSKIJEN SÄÄDÖS- TAUSTA / PK

(1)

009 VAN ex-
(1082)
17.12.2009

käyttö ovat maksuttomia. Kansalliskirjaston kansallisbibliografian, kansallisdiskografian ja kansallisen verkkosanaston hakukäyttö on myös maksutonta.

Kanukpalvelusta valtion ja kuntien ylläpitämille kirjastoille, valtion ja kuntien viranomaisille, sekä kirjastoille, jotka saavat toimintaansa valtionavustusta tai valtionosuutta, peritään aineiston lähettämiskustannukset ja tuottamis-kustannukset omakustannusarvon mukaan.

Jäljennöksistä ja tulosteista peritään maksu omakustannusarvon mukaan.

~ kuit (1)

(2)

OPM, Muisto 10.12.2009
Hallitusneuvos Eerikki Nurmi

Yliopistolain 8 §:n 2 momentin mukaan yliopiston toiminnan maksuista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tilanteissa, joissa yliopisto saa perä suoritteistaan ainoastaan omakustannusarvon, lasketaan omakustannusarvo siten kuin valtion maksuperusteissa (150/1992) säädetään julkisoikeudellisten suoritteiden omakustannusarvosta.

Muisto
tulleet liitteenä VAN ex-
tubren mukana.
(1082)

Maksuperusteista (3) 150/1992

Julkisoikeudellisista suoritteista perittävät maksut

Julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo).

Yhden tai useamman viranomaisen samanlaatuista suoritteista voidaan määrätä saman-

suuruinen maksu silloinkin, kun suoritteen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset poikkeavat toisistaan. Tällaisen kiinteän maksun suuruutta määrättäessä on otettava huomioon suoritteiden keskimääräinen kokonaiskustannus.

Maksu voidaan määrätä perittäväksi yleisesti suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä, jos siihen terveyden- ja sairaanhoitoon, muihin sosiaalisiin tarkoituksiin, oikeudenhoitoon, ympäristönsuojeluun, koulutustoimintaan tai yleiseen kulttuuritoimintaan liittyvistä tai näihin verrattavista syistä on perusteltua syytä. Erityisestä syystä maksu voidaan määrätä tietyltä ryhmältä perittäväksi suoritteen omakustannusarvoa alempana tai jättää kokonaan perimättä. Erityisestä syystä maksu, joka muuten määrättäisiin suoritteen omakustannusarvoa vastaavaksi, saadaan määrätä tätä korkeammaksi.

Silloin kun suoritteesta määrätään perittäväksi maksu, peritään vastaava maksu myös valtion viranomaiselta, jollei muuhun menettelyyn ole erityistä syytä.

Suoritetta tuottavan viranomaisen asiana on huolehtia siitä, ettei suoritteen tuottamisesta aiheudu enempää kustannuksia kuin, mitä suoritteen tarkoituksenmukainen laatutaso edellyttää.

→ OPM:n
kirje
muistio
10.6.92/
J.H.

(4)

KAAKKOLAINTI / MAKSUPERUSTEET

PK 2/2

Lausuntopyyntö OPM, luku 6.5.92

- (1) Weikko Wilenius,
Maksuperustelaki ~~muokattu~~
taustamuistio, tullut korkeakouluille
6.5.1992

Päätöksen valmistelun lähtökohdat;

|| Korkeakoulujen kirjastojen osalta on tarkoitus tehdä erilinen päätös maksullisuudesta ja maksuperusteista. Pyrkimyksenä on turvata kirjastojen asema myös yleisinä kirjastoina siltä osin kuin se on käytettävissä olevien voimavarojen mukaan tosiasiallisesti mahdollista. Jos ilmaisupalvelujen määrää lisätään, vaarantuu palvelukyky.

Myös avoimen korkeakouluopetuksen maksullisuudesta ja maksuperusteista on tarkoitus päättää erikseen. Näin voidaan joustavammin seurata toiminnan kehittymistä.

- (2) Ministeriön päätös kirjasto- ja tietopalvelu-
perinteistä muokattu, luku 10.6.1992
taustamuistio, tullut korkeakouluille (10.6.1992)
J. Hakkarainen

3. Ehdotuksen lähtökohdat

Uusi valtion maksuperustelaki ja sen käsitteistö on huonosti sovellettavissa tieteellisten kirjastojen suoritteisiin. Tämän päätöksen valmistelussa lähtökohtana on ollut, että se ei aiheuttaisi kohtuuttomia muutoksia nykyisin kirjastoissa noudatettavaan käytäntöön. Tällöin on jouduttu ottamaan huomioon se, että käytäntö nykyisin on erilainen eri kirjastoissa.

- 2) Toisena lähtökohtana on ollut säilyttää yhteistyön ja työnjaon perinne, jonka varaan maan tieteellisten kirjastojen verkkoa on pitkään rakennettu. Tähän kuuluu se, että tieteellisten kirjastot ovat perinteisesti kaikille avoimia ja niiden tietovarannot asiakkaiden käytettävissä koko maan alueella. Tällä on vaikutusta ensi sijassa suhtautumisessa kaukopalvelun maksullisuuteen. Erityisesti kaukopalvelussa on otettava huomioon myös kansainvälisen yhteistyön vaatimukset, koska Suomi on selvästi palveluiden nettosaaja. Meillä on vaikea toteuttaa kaukopalvelun täyttä maksullisuutta niin kauan kuin esim. Ruotsissa sovelletaan ilmaisperiaatetta.

Kirjastopalveluiden maksuperusteiden tulisi olla myös neutraaleja siinä mielessä, että erilaisia tiedontarjontamenetelmiä ja tallennemuotoja ei asetettaisi erilaiseen

Thurstonin OPM
10.6.1992 J.H. Järven

3/4

2

asemaan. Käytännössä tästä tavoitteesta joudutaan kuitenkin tinkimään lähinnä valtiontaloudellisista syistä.

4. Yksityiskohtaiset perustelut

1 §, päätöksen soveltamisala: Kirjastolaitoksen edellä mainittu verkkoluonne huomioon ottaen tavoitteena tulee olla, että samanlaisia maksuperusteita noudatetaan kaikissa valtionhallinnon kirjasto- ja tietopalveluyksiköissä ja mahdollisuuksien mukaan myös yleisessä kirjastolaitoksessa. Ainakin näin tulisi menetellä opetusministeriön hallinnonalan piirissä. Ehdotuksen mukaan opetusministeriö antaisi maksuperustepäätöksen, joka koskisi valtion korkeakouluja ja muita ministeriön hallinnonalaan kuuluvia tieteellisiä kirjastoja, joilla on merkittävää asianomaisen viranomaisen ulkopuolelle suuntautuvaa palvelutoimintaa. Näitä ovat museoviraston, kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen, Suomen elokuva-arkiston ja Neuvostoliittoinstituutin kirjastot sekä Varastokirjasto. Ellei tämä ole mahdollista esimerkiksi siitä syystä, että näissä laitoksissa uuteen maksuperustejärjestelmään muutoin siirrytään vasta myöhemmin kuin vuoden 1993 alusta, voidaan nyt annettavan päätöksen soveltamisala rajoittaa valtion korkeakouluihin ja Varastokirjastoon. Tässäkin tapauksessa on tärkeitä, että samoja maksuperusteita tultaisiin noudattamaan myös muissa opetusministeriön hallinnonalan kirjastoissa.

Päätöstä sovelletaan vain palveluihin, jotka annetaan päätöksessä tarkoitettujen virastojen ja laitosten ulkopuolisille. Siten esimerkiksi omaan korkeakouluun suuntautuvien kirjaston palvelujen osalta kustannusvastuu päätetään korkeakoulun sisällä.

2 §, maksuttomat suoritteet: Maksuttomia suoritteita ovat maksuperustelain 5 §:n 1 kohdan mukaan suoritteet, joiden tuottamisen ei voida katsoa kohdistuvan suoranaisesti yksittäiseen henkilöön, yritykseen eikä muutoin tarkoin rajattuun ryhmään. Tällaisena on pidettävä kirjastojen perinteistä peruspalvelua eli kirjaston omista kokoelmista tapahtuvaa aineiston lainaamista ja käyttönasettamista asiakkaille. Tähän aineiston käyttönasettamiseen kuuluu olennaisena osana ja sen edellytyksenä kirjaston kokoelmaluetteloiden käyttö riippumatta luettelon tekniestä muodosta. Maksutonta palvelua on lisäksi lain 5 §:n 3 kohdan mukainen vähäisiä kustannuksia aiheuttava neuvonta ja ohjaus.

Varastokirjasto poikkeaa toimintansa luonteen puolesta muista tieteellisistä kirjastosta. Sillä ei ole lainkaan omaa kehysorganisaatiota ja sille suuntautuvia palveluita. Kirjaston lakisääteisenä tehtävänä on tarjota kokoelmiaan kaukopalveluna muiden kirjastojen käyttöön ja tämä toiminta rahoitetaan valtion budjettivaroilla. Tästä syystä Varastokirjaston on asetettava erikoisasemaan ja sen palvelut ehdotetaan säädettäväksi maksuttomiksi.

3 §, maksulliset julkisoikeudelliset suoritteet: Julkisoikeudellisiksi suoritteiksi katsotaan päätösehdotuksessa kaukolainat, jotka annetaan ja välitetään valtion,

Toukokuu 1992 ODM
10.6.1992 JH jntä.

Kaukolainat,
MAUKUMPER.
2/4
3

kuntien ja valtionapulaitosten kirjastoille. Koulutus- ja kulttuuritoimintaan liittyvistä syistä näistä perittäisiin omakustannusarvoa alempi maksu lain 6 §:n 3 momentin nojalla. Maksu määräytyisi kunkin suoritteiden tuottamisesta aiheutuvien erilliskustannusten mukaisesti. Asiakkaalta perittäisiin siten esim. kustannukset, jotka lainan antava tai välittävä kirjasto on muualle joutunut suorittamaan, kaukolainan toimittamiseen liittyvät työkustannukset sekä postituskulut. Kirjastolaitoksen verkkoluonnetta ja yleisiä opetus-, tiede- ja kulttuuripoliittisia perusteita on pidettävä sellaisina erityisinä syinä, joilla kaukopalvelusta ei peritä täyttä omakustannushintaa pykälässä tarkoitetuilta asiakasryhmiltä.

Kaukopalvelun osalta päätöksen keskeisenä perusteluna on nykyisin vallitsevan tilanteen säilyttäminen mahdollisimman pitkälle. On epäiltävää, missä määrin kaukopalvelu tiukasti ottaen täyttää ne kriteerit, joita laissa julki-soikeudellisille suoritteille asetetaan eli, että suoritteiden kysyntä perustuu lakiin tai asetukseen ja se tuottamiseen viranomaisella on tosiasiallinen yksinoikeus. Valtiontaloudellisista syistä kaukopalvelutoimintaa ei kuitenkaan voida myöskään katsoa lain 5 §:n mukaiseksi maksettomaksi kollektiivipalveluksi, joka tulisi täysin kustantaa budjettivaroin. Tämä merkitsisi toiminnan voimakasta supistumista ja mahdollisesti sen loppumista kokonaan useissa kirjastoissa, mikä olisi yhteiskunnan kokonaisresurssien käytön kannalta epätarkoituksenmukaista. Samoin tapahtuisi, mikäli kaukopalvelu luokiteltaisiin muihin, liiketaloudellisesti hinnoiteltaviin suoritteisiin. Kaukolainojen hinnoittelu liiketaloudellisesti edellyttäisi joko menoarviossa osoitettavaa subventiomäärärahaa niille kirjastoille, jotka ovat huomattavia kaukolainojen nettoantajia taikka lisämäärärahoja palveluiden ostamiseen niille kirjastoille, jotka ovat lainojen vastaanottajia.

4 §, liiketaloudellisesti hinnoiteltavat suoritteet: Muut kuin edellä tarkoitettut kirjasto- ja tietopalvelusuoritteet hinnoitellaan liiketaloudellisesti lain 7 §:n mukaisesti. Keskeisimmät näin hinnoiteltavat suoritetyyppit ovat erilaiset informaatiopalvelusuoritteet, kirjastojen omien tietokantojen käyttö, lukuunottamatta 2 §:ssä tarkoitettua kokoelmaluettelojen paikalliskäyttöä, käännös-, konsultti-, konservointipalvelut sekä julkaisut niiden teknisestä muodosta riippumatta. Myös tilauksesta järjestetty ulkopuolisille annettava koulutus hinnoiteltaisiin liiketaloudellisesti. Liiketaloudellisesti hinnoitellaan myös kaukopalvelusuoritteet, jotka kohdistuvat muille kuin 3 §:ssä tarkoitetuille tahoille eli esimerkiksi elinkeinoelämän yrityksille. Liiketaloudellista hinnoittelua ei kuitenkaan sovellettaisi kirjastojen yhteisesti tuottamiin tietokantoihin tietokannan tuottamiseen osallistuvien kirjastojen osalta, vaan kustannusten jakamisesta ja palvelujen hinnoittelusta tulisi sopia osallistuvien kirjastojen kesken. Näin tulisi menetellä muun muassa rakenteilla olevan LINNEA-yhteisjärjestelmän osalta.

5 §, voimaantulo: Päätös on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta.

Johannes
Kannata